

โครงการสัมมนาวิชาการสาธารณะ
เรื่อง “วิกฤตชาวนา การปรับตัวครั้งใหม่ เพื่อความอยู่รอด”
วันพุธ ที่ 22 กุมภาพันธ์ 2560 เวลา 08.00-12.30 น.
ณ ห้องประชุมสารนิเทศ ชั้น 2 หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม สามารถส่งออกสินค้าเกษตรหลายชนิดเป็นอันดับต้นๆ ของโลก เช่น ยางพารา ข้าว และมันสำปะหลัง รวมทั้งมีจำนวนเกษตรกรไม่น้อยกว่า 24 ล้านคน แต่รายได้เฉลี่ยของอาชีพเกษตรกรกลับต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของคนในกลุ่มอาชีพอื่นๆ ค่อนข้างมาก พิจารณาจากรายได้จากภาคเกษตรที่มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 7.7 - 10 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ (จีดีพี) ในขณะที่มีจำนวนแรงงานในภาคเกษตรสูงถึงเกือบร้อยละ 40

โดยเฉพาะอาชีพชาวนาที่เป็นเกษตรกรกลุ่มใหญ่ของประเทศ มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภาคชนบท ผลิตข้าวที่เป็นทั้งพืชอาหารหลัก และพืชเศรษฐกิจส่งออก จากเกษตรกร 5.6 ล้านครัวเรือน มีชาวนากว่า 3.7 ล้านครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 66 ของเกษตรกรทั้งประเทศ อย่างไรก็ตามพบว่าชาวนาสวนใหญ่กลับมีคุณภาพชีวิตไม่ดีเท่าที่ควร มีฐานะทางเศรษฐกิจและฐานะทางสังคมค่อนข้างต่ำกว่าสาขาอาชีพอื่น โดยปัจจัยเสี่ยงหลักที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และสุขภาวะของชาวนา คือ รายได้จากการทำนา ต้นทุนที่เกิดจากภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และภาระหนี้สิน

จากตัวเลขปี 2556 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรพบว่าชาวนาหรือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีรายได้เฉลี่ยต่อไร่ต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น ชาวนาผู้ปลูกข้าว มีรายได้เฉลี่ยเพียง 271 บาท ต่อไร่ มีภาวะหนี้สินสูง อยู่ในวิถีการผลิตทำนาเพื่อหมุนเวียนใช้หนี้ คือเมื่อขายข้าวได้ก็ต้องรีบนำเงินไปชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ย และขอกู้ยืมต่อทันทีเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการทำนารอบต่อไป โดยวงจรถี้นี้เหล่านี้นหมุนเวียนมาอย่างยาวนาน ส่วนในด้านโครงสร้างทางการผลิตและการตลาด ชาวนาไม่ได้รับความเป็นธรรมทั้งในระบบการผลิตและการตลาด รวมทั้งยังขาดนโยบายที่คำนึงถึงการพัฒนาศักยภาพชาวนาเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้เกิดปัญหาต่อสุขภาวะของชาวนาทั้งภายนอกและภายใน ที่ทำให้ชาวนาไม่สามารถยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นได้

มูลนิธิชีวิตไท จึงเห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญที่ต้องมีการหนุนเสริมสุขภาวะที่ดี โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับชีวิตชาวนาและเกษตรกรรายย่อยให้มีความมั่นคง มีสุขภาวะและมีศักยภาพในการดำรงชีวิตแบบพึ่งตนเอง สามารถบริหารจัดการการผลิตและยกระดับมูลค่าผลผลิต เพิ่มรายได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพแบบครบวงจร โดยใช้ภูมิปัญญาผสมผสานองค์ความรู้สมัยใหม่ ลดการใช้สารเคมี เพื่อสุขภาพและดูแลระบบนิเวศในนาข้าว รวมทั้งพัฒนาชาวนารุ่นใหม่และเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรเครือข่ายชาวนาให้มีความยั่งยืน

ในปี 2559 ที่ผ่านมามูลนิธิชีวิตไท ร่วมกับภาคีเครือข่ายชาวนาและเกษตรกร 3 พื้นที่ ได้แก่ กลุ่มส่งเสริมการเกษตร
ครบวงจร อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหนองแค ตำบลนางลือ อำเภอเมืองชัยนาท และสมาคม
แรงงานนอกระบบภาคกลาง ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ทำวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกันในเรื่อง
“ศักยภาพของชาวนาและเกษตรกรในการปรับตัวเพื่อรับมือกับปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาวะ

งานวิจัยชิ้นนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจสถานภาพและปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาวะของชาวนาและเกษตรกร
ภายใต้แรงกดดันทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และเพื่อค้นหาศักยภาพ และข้อเสนอต่อการปรับตัว
ของชาวนาและเกษตรกรเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาวะ และแนวทางการพัฒนาศักยภาพการปรับตัวของชาวนาและ
เกษตรกรเพื่อนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถอยู่รอดในอาชีพได้อย่างยั่งยืน

ปัจจุบัน โครงการวิจัยฯ ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว จึงเห็นควรให้มีการจัดสัมมนาวิชาการสาธารณะ เพื่อนำเสนอผล
การศึกษาร่วมกับส่วนราชการ ภาคราชการ และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสนอความเห็น
และข้อเสนอแนะต่อผลการศึกษาร่วมกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ การออกแบบแนวทางแก้ไขปัญหา และ
หนุนเสริมศักยภาพของชาวนาและเกษตรกรในการลดปัจจัยเสี่ยงและสร้างให้เกิดสุขภาวะที่ดีของชาวนาและเกษตรกรต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอผลการศึกษาร่วมกันเรื่อง “ศักยภาพของชาวนาและเกษตรกรในการปรับตัวเพื่อรับมือกับปัจจัยเสี่ยงที่
ส่งผลกระทบต่อสุขภาวะ”
2. เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในประเด็น “การปรับตัวของชาวนา และการพัฒนาศักยภาพด้านการ
ปรับตัวของชาวนา” เพื่อนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถอยู่รอดในอาชีพได้อย่างยั่งยืน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. หน่วยงานราชการ เอกชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้ร่วมแลกเปลี่ยนแนวทางและข้อเสนอในเรื่อง การปรับตัว
ของชาวนา และการพัฒนาศักยภาพด้านการปรับตัวของชาวนา
2. ภาคราชการและสื่อมวลชนได้รับรู้ข้อมูลผลการศึกษาและข้อเสนอเชิงนโยบายของโครงการวิจัย “ศักยภาพ
ชาวนาในการปรับตัวเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลง”

วัน เวลา สถานที่

วันพุธ ที่ 22 กุมภาพันธ์ 2560 เวลา 8.00 – 12.30 น. ณ ห้องประชุมสารนิเทศ ชั้น 2 หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปแบบการสัมมนา

การสัมมนาสาธารณะ ผู้เข้าร่วม 90 คน ประกอบด้วย

- ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสังคมกล่าวต้อนรับและเปิดการสัมมนา
- ผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวปาฐกถาหัวข้อ “วิกฤตชาวนา การปรับตัวครั้งใหม่ เพื่อความอยู่รอด”
- การฉายวีดีทัศน์ประเด็น “สถานภาพและศักยภาพการปรับตัวของชาวนาและเกษตรกร”
- เวทีอภิปรายหัวข้อ “วิกฤตชาวนา การปรับตัวครั้งใหม่ เพื่อความอยู่รอด” โดยวิทยากร 6 ท่าน
- เวทีแลกเปลี่ยนและรับฟังความเห็นจากผู้เข้าร่วม

องค์กรร่วมจัด

มูลนิธิชีวิตไท

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กลุ่มส่งเสริมการเกษตรครบวงจร อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท

ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหนองแค ตำบลนางลือ อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

สมาคมเครือข่ายแรงงานนอกระบบ (ประเทศไทย) ภาคกลาง

กำหนดการสัมมนาวิชาการสาธารณะ
“วิกฤตชาวนา การปรับตัวครั้งใหม่ เพื่อความอยู่รอด”
วันพุธ ที่ 22 กุมภาพันธ์ 2560 เวลา 08.00-12.30 น.
ณ ห้องประชุมสารนิเทศ ชั้น 2 หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

08.00 – 09.00 น.	ลงทะเบียน และรับเอกสาร
09.00 – 09.10 น.	กล่าวต้อนรับและเปิดการสัมมนา โดย รศ.ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
09.10 – 09.30 น.	ปาฐกถาหัวข้อ “วิกฤตชาวนา การปรับตัวครั้งใหม่ เพื่อความอยู่รอด” โดย คุณเดชา ศิริภัทร ประธานมูลนิธิข้าวขวัญ
09.30 – 09.45 น.	วีดิทัศน์ “การปรับตัวของชาวนา ครั้งใหม่” โดยรายการนักข่าวพลเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส
09.45 – 11.30 น.	การอภิปราย เรื่อง “วิกฤตชาวนา การปรับตัวครั้งใหม่ เพื่อความอยู่รอด” <ul style="list-style-type: none">● คุณกิมอ้ง พงษ์นารายณ์ ชาวนา อ.สรรคบุรี จ.ชัยนาท “การปรับตัวของชาวนาที่มีต้นทุนชีวิตต่ำและเปราะบาง”● คุณมยุรีย์ สิงห์พิลา ชาวนา อ.เมืองชัยนาท จ.ชัยนาท “การปรับตัวของชาวนารุ่นใหม่สู่ผู้ประกอบการผลิตเมล็ดพันธุ์ ศักยภาพและความเสี่ยง”● คุณอารีวรรณ คุณันเทียะ นักวิจัยมูลนิธิชีวิตไท “ผลการศึกษาวิจัยศักยภาพการปรับตัวของชาวนา และข้อเสนอทางนโยบาย”● ผศ.ดร.ธนพันธ์ ไฉ่ประกอบทรัพย์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย “โครงการช่วยเหลือชาวนาของรัฐ ข้อจำกัดและศักยภาพ”● ดร.เดชรัตน์ สุขกำเนิด คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ “วิกฤตชาวนาไทย กับนโยบายที่ควรต้องมี”● ผศ.ธนพร ศรียากุล คณะทำงานติดตามแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร และที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ “การบริหารจัดการพื้นที่นาตามแผนการผลิตข้าวครบวงจร” ดำเนินรายการโดย คุณสมจิต คงทน ฝ่ายประสานงานเครือข่าย มูลนิธิชีวิตไท
11.30 - 12.-30 น.	ผู้เข้าร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนและให้ความเห็น
12.30-13.30 น.	รับประทานอาหารกลางวัน